



Elva Filatelist

Elva Filatelistide Seltsi infoleht

1994. AASTA

SEPTEMBRIKU

Nr. 5 (15)

EESTI-VENE TIPPKOHTUMINE



EESTI - VENE TIPPKOHTUMINE

Eesti ja Vene presidentide tippkohtumisest on tänaseks küllaltki palju arvamusi avaldatud, kuid hiljuti jõudis Moskvast kohale veel üks küllaltki omapärane uudis.

Eesti presidendi, Lennart Meri, visiidi puhul Moskvasse valmis Venemaa tuntud filateeliaalase kunstniku Aleksei Tronn'i käe alt eriümbrik mõlema presidendi portreedega.

Kõik oleks väga kena, kui poleks vahele seganud trükiveapaharett, mis viis suurema osa tiraazist hekseldusmasinasse, kahandades tiraazi 3000-le eksemplarile.

Kuid komplekteerimisel sattus siiski hulka ka trükiveaga toodangut, millest võib lugeda, et Moskvast toimus hoopis Eesti - Vene NIPPKOHTUMINE.

Nii et kirjasaajatel ja kirjasaatjatel tasub hoolega vaadata - kumb tekst ümbrikul on.

Tallinn,

Vahur Einsild

Elmar Ojaste

GÜNTHER REINDORFF (1889-1974)

105 aastat sünnist ja 20 aastat surmast.
Eesti vapimargi looja.



Günther Reindorff on õieti meie ainuke margikunstnik, kelle töövili on Eesti margi kõrval jäädvustatud ka mõne teise riigi postmargi näol.

Tema kujundatud on nimelt Vene Föderatiivse Vabariigi esimene (1921) kunsti- ja teaduse-sümbolitega 250-ne rublane mark. (Zumstein nr. 142).

Eesti Vabariigi markidest on tema loodud peale vapisarja veel 3 krooni (1935) -viljalõikaja, Pirita kloostril juubelmargid (1936) ja kaks viimast Caritase-sarja (1939 ja 1940).

Vapisari - riigivapi kolme leopardi motiiviga - on meie soliidsemaid, rahulikumaid, aga ka kaunimaid tarbemargi sarju. Selle rahvusvahelise hinnangu pälvib ta filatelistide keskel juba sarja ilmumisaajal ja see hinnang on kehtiv ka tänapäeval.

Põhjala demokraatlikes riikides oli 1920-dail aastail tavaks anda välja riigivapiainestikulisi tarbemarke. Selle tava võtsid omaks ka Balti riikide postivalitsused.

Günther Friedrich Reindorff sündis Peterburis 26. jaanuaril 1889. Õppis 1905-1913 sealsamas prof. Stieglitzi kunstikoolis. Aastail 1915-1920 töötas kunstnikuna Petrogradi ja Moskva väärtpaberite trükikodades. 1920-ndal aastal õpetus Eestisse ja sai õppejõuks Riigi Kunsttööstuskoolis ning Kõrgemas Kunstikoolis aastal 1920-1943 (v.a. mõned vaheaastad, mil töötas kunstnikuna m.s. ka Riigi Trükikoja ülesannetel).



1950-1958 oli Tallinna Riikliku Kunstiinstituudi joonistuskateedri juhataja - professor.

Suri Tallinnas 14. märtsil 1974.a.

Reindorff oli kunstnikuna meie tuntumaid graafikuid. Ta viljeles edukalt ka tarbe-, raamatu- ja vabagraafikat. Oli eriti tunnustatud oma meisterlikkusega pisigraafika aladel (ekskliibris, mark jne.), aga teda peetakse ka graafilise maastiku suurmeisteriks. Tema tööd selles žanris on plastiliselt väljendus- ja detailiderikkad, need on kantud sügavast looduse-tunnetusest ja armastusest kodumaa maastiku vastu. Peale selle on Reindorff edukalt viljelenud raamatuillustratsioone, kunstilist sifiti ja igapäevast tarbe-graafikat nagu rahatähti, vekslipabereid, tempelmarke jne.

Aastaraamatust "Eesti Filatelist" nr. 27 lk. 14 (kohandatud)

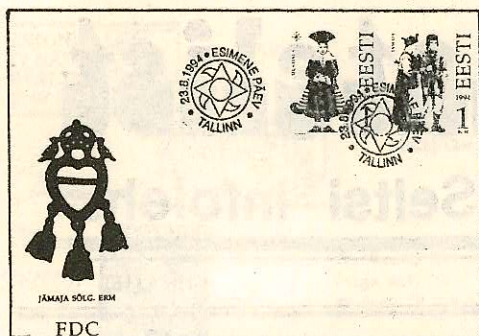
"ESTONIA"-V 1995. aastal ELVAS

22.augustil 1994. kohtusid Tartu Filatelistide Seltsi esimees Aare Martinson, "Estonia" klubi esindaja Ants Linnart, Elva Filatelistide Seltsi esimees Raivo Murak ja "Elva Filatelisti" toimetaja Gunnar Kirs. Ühiselt otsustati korraldada 1995.a. RKS "ESTONIA"-V Rahvusvaheline Filateelianäitus ELVAS. Orienteeruvalt juulikuu kolmandal nädalavahetusel. Osa võtavad Eesti, Rootsi ja Soome filatelistid. On õige aeg hakata ettevalmistusi tegema!

G. Kirs

RE "EESTI POSTMARGI"

UUDISEID



23. augustil 1994.a. tulid müüki Eesti rahvapädevaid kujutavad postmargid. Markide pildid on avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 4(14). Margil väljaandenumbriga 073 on kujutatud Jämaja rahvariided, nominaal 1 kr ja nr. 074 Mustjala rahvariided, nominaal 1 kr. Kummagi tiraaž on 2 miljonit. Perforatsioon 14x14. Neist on tehtud kaks maksimumkaarti ja esimese päeva ümbrik. Tallinnas oli kasutusel esimese päeva tempel. Margid ja postkaardid kujundas kunstnik Mari Kaarma. Margid trükkis AS VABA MAA.



MAKSIMUMKAART NR. 8.



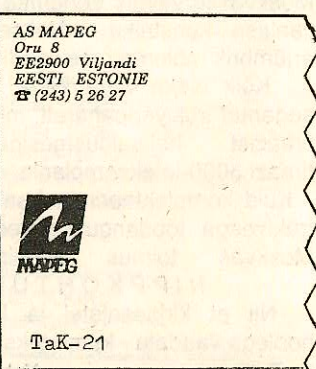
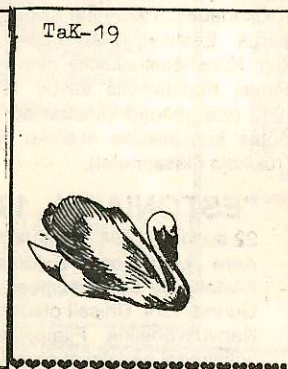
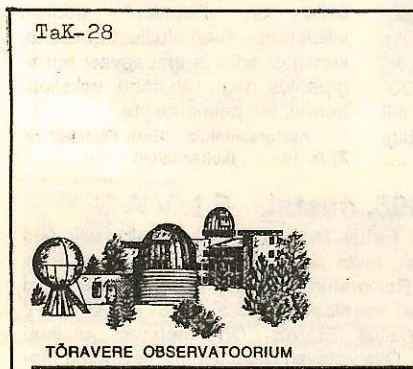
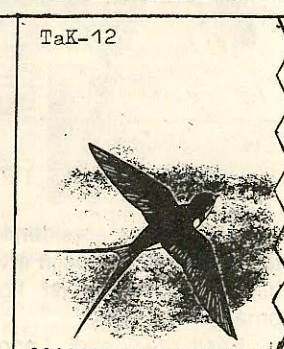
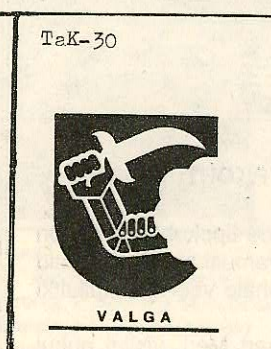
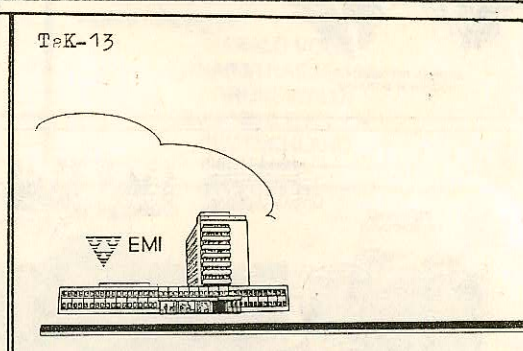
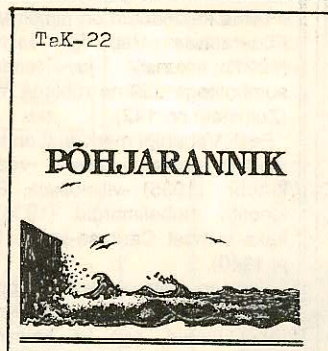
MAKSIMUMKAART NR. 9.

TARTU POSTKONTORI PILTÜMBRIKUID

Algus "Elva Filatelistis" nr. 1(11)

TaK-25. "Elva Keskkool", tiraaž 10 700.
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 3(13).
TaK-26. "Kompositsioon", tiraaž 29 900.
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 3(13).
TaK-27. "Lumikelluke", tiraaž 30 000.
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 3(13).
TaK-28. "Tõravere Observatoorium",
tiraaž 10 000.
TaK-29. "Maikelluke", tiraaž 30 000.
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 3(13).
TaK-30. "Valga", tiraaž 12 000.
TaK-31. "Tartu laulupidu", tiraaž 20 000
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 4(14).
TaK-32. "Tartu laululava", tiraaž 10 000.
Avaldatud "Elva Filatelistis" nr. 4(14).
TaK-33. "Tartu kivisild", tiraaž 10 000.

Tartu Postkontori Tõravere
toimetus H. Ojaste



Eino Avarsoo

O T E P Ä Ä MARGID

Episoodide rahvuslipu ajaloost

Käesolev kirjutis Otepää sini-must-valge vapikilbiga markidest, missuguseid väljastati ajal, kui Saksa Weermacht'i väeüksus "Nord" kuuluv 18. Armeedivisiooni 1. divisiooni vastupanu leidmata läbi Lõuna-Eesti ja jõudis Tartu alla 9. juuliks 1941, tuginedes mitte ainult Stockholmis a. 1959 ilmunud Volete Orgi raamatule "Eesti post ja postmargid 1941-1942", vaid samaaegselt isiklikele uuringutele ajaloo annaalisid ENSV Riiklikus Keskariivis ja Tallinna Keskariivis. See osutus võimalikuks tänu "glasnosti" üste-praotamise poliitikale. Ja lõpuks innustas mind kirjutama ka mu päritolu Lõuna-Tartumaalt.

Viimane korrigeerimisele allumatu fakt andis sisemise tõuke uurida Elvale ülemaalse kuulsuse toonud kohaliku ületüübiga "Eesti Post" markide ajalugu, koostamaks lühimonograafiat, mis valmiski veebruaris 1989. Ent arhiivitoimus sorides sattusin rikkalikule kirjavarustusele, mis käsitleb tollal Otepää ja mujal Lõuna-Eestis ilmunud ajutisi postimarksevahendeid, müügie lastud kohalike postkontorilemate poolt veel mõisakülas (templiks "Vaba Eesti") Pukas, Nõos, Hummulis ja Rāpinas. Tartus aga vormistati juba 12. augustil 1941 trükikojas "Ilutrukk" kunstnike Viktor Krassi ja Henn Sarapi kujundatud kaks uut seeriat kõrge kunstilise tasemega postmarke. Pärnus mälestati pealetrükkiga "8.VII 1941" linna vabastamise kuupäeva.

Kõik need lokaalväljaanded said teoks mõnende teadlike filatelistide (Elvas Albert Lassur, Tartus Martin Köhler jt.) ja postiametnike energilisel organiseerimisel. (...)

Igas linnas ja asulas alustasid ajutist võimu looma Eesti Omakaitse esindajad - ülemused endiste kotsaablite või ohvitseride hulgast. Nende loal saidki teoks enamik eelnimetatud lokaalväljaandeid.

Pärast saksa vallutajate läbimist võitis Otepääl kohapealse võimu enda kätte omakaitse ülem major Paul Vent'i (ka Wendt) poolt moodustatud 10-neliikmeline Ajutine Korraldav Komitee, kes tegutses linnavalikogude ülesannetes 9. septembrini 1941.

Nimetatud komitee oma koosolekul 21. juulil 1941 otsustas lasta trükkida ajutised postmargid kahes väärangus: 20+20 ja 30+30 kopikat August Valdmaa (1907-7) kavandi ja kohaliku ajalehe trükikoja omaniku Heinrich Hinno poolt valmistatud kliše järgi. Otepää trükikoda asus Turu nr. 9 ja trükkimiseks kasutati firma F.M.Weiler LMW käsipressi. Kasutati trükipabert nr. 1 satineeritud ("égouteur") töötuses. Margid oli ette nähtud trikoloor, s.o. sini-must-valge värvidega vapikilp tekstiga "10.VII 1941 Otepää, Eesti Post", meenu-tamaks riigilipu taaseisikamisse kuupäeva. Kujunduse idee oli ajalooliselt ja moraalselt sügavalt õigustatud - oli ju eestlaste rahvuslipp õnnistatud Otepää kirikus aastal 1884. (...)

Margipoognad (4x5 tk. reas) trükkis H.Hinno, kes juba a. 1918 sai kuulsaks väga haruldaste nn. Rakvere-markide trükkimisega. Vastvalminud margid läsi postkontori ülem E. duard Saisa 22. juulil 1941 müügile. Nende järele tekkis linnas valmistatud nõudmine.

Palju neid jõuti trükkida, kas 7.107 või 10.000, (nagu otsustas Korraldav komitee) ja müüa kuni 15. augustini, kui nad kaotasid kehtivuse ja nende asemel võeti kasutusele Tartus väljajalastud l-seeria margid vale haakristiga, arhiivimaterjalist kahjuks ei selgunud. Küll aga fikseeritud nende müügist saadud summa - 3.855 rbl.80 kop. ja trükilukul 328 rbl. Sissetulekust sai Otepää linnavalitsus rbl. 1.599:80 oma kulutuste katteks.

KUULUTUS

OSTAN või VAHETAN vanemaid Eesti postmarke (aastast 1918-1940). Samuti olen huvitatud LÄTI ja LEEDU vanematest postmarkidest.

JUKKA SAIRANEN

Mannerheimintie 29-31 B-II 49400 HAMINA
SUOMI FINLAND

Järgmine "ELVA FILATELIST" ilmub novembrikuul.

Lõuna-Eesti ajutisest postimarksevahendist olid varakult huvitatud okupatsioonivõimude esindajad kapten Martin Köhler ("Feldkriegsgerichtsrat", teenistuskohaga Tartu välikomandantuuris nr. 817) ja kapten Dr. Heinrich Meyemolts ("Feldnachrichten-kommandant" Tartus - hiljem Tallinnas ja Narvas). Mõlemad kogunud filatelistid rakendasid isikliku kasu huvides otse usumatut energiat ja soodsa võimupositsiooni kõigi Eesti lokaalväljaannete legaliseerimiseks. Markide väärtustamiseks registreerisid nad need koguni üldtuntud margikataloogis Michel. Esimese sammu selles suunas tegi Dr. H.Meyerholz Tallinnas, seda M.Köhleri õhutusel. Ta teatas Eesti Postimuseumile 12 päeva peale Tallinna hõivamist (10. sept. 1941) Lõuna-Eesti markide ilmumisest ning tõendiks andis üle Otepää postmargid kalendertempliga 10.VIII 41 (ORKA 2046-1-8-2) Eesti Postitalituse ülem Georg Jellajas, veel allumata saksa võimudele, tänas kirja saatjat, edastas kohe Eesti Postimuseumi ülitäpse direktori Julius Bleyeri ettepanekul asjaosalistele postkontorilematele range nõudmise üksikasjaliku aruande ja näidismarkide esitamiseks (ORKA 2046-1-8-10). Sellele järgnes 9. detsembril 1941 vali noomitus Otepää postkontori ülemale omavolitsuse ja postseaduse rikkumise eest (ORKA 2046-1-8-127).

Tolle otsuse tühistas okupatsioonivõimude allunud Majandus- ja Transpordidirektor 19. veebruaril 1942 (ORKA 2046-1-8-137-140). (...)

Micheli margikataloogis esitatud Eesti lokaalväljaanded muutusid iga aastaga kuulsamaks, esialgu Euroopas, hiljem ülemaailmselt. Mõistagi tõusid ka hinnad vastavalt. Siinkirjutanu algkoolikaaslane Elvas, Karl U., kes töötas Otepää trükikojas ladujana, otsustas - ilmselt omaniku teadmisel - trükkida lisaväljaande nõutavaid marke. Kuid uue kliše koostamisel juhtus väike hälving originaalst, ning see tiraaž tunnustati võltsinguks. Kogu süü võttis 19-aastane noormees enda kanda ja kohus määras talle lühiajalise vanglakaristuse. Sellest pääsemiseks oli alternatiiviks minna vabadahtlikult rindele. Nii ka U. otsustas. Kuid lootus olukorrast kergemini pääseda ei täitunud. Üsna varsti saabus teade tema haavatasaamisest, kuulsusetus lahingus.

Kasutades oma mõjusat ametiseisundit ostis või konfiskeeris Martin Köhler kõik väärtuslikemate markide varud ja klišeed Otepääl ja Tartus, samuti ületrüki kummitempli Elvas, ning tegi ettepaneku need isiklikult toimetada Berliini "Deutsche Reichspostmuseumi". Selle materjali vastu hakkas õigustatud huvi tundma Eesti Postimuseum Tallinnas, pidades seda Eestis säilitamisele kuuluvaks. (...) Alles pärast ametlikult tagaotsitavaks kuulutamist saatis Martin Köhler 16. juunil 1943 osa "kadunud" materjale Riia "Generalpostkommisari" kaudu postimuseumile Tallinnas (ORKA r253-1-42-77). Aga saadetud olid ainult Pihkva markide klišeed ning Elva ja Puka markide kummitemplid. Suur kogus Otepää marke ja klišeid puudusid. Kuhu viimased kadusid või mis nende templitega vahepeal toimus, võib ainult oletada.

Lühendatult "Eesti Filatelistist" nr.33-34 lk.1-2.

TOIMETUSELT

Toimetus tänab Heino Avarsood meiega tehtava koostöö eest.

Käesolev lugu Otepää markidest on ainult sissejuhatus. Toimetus loodab lähemal ajal avaldada Otepää markide põhjaliku analüüsi Eo Vaheri sulest, milleks luba on meil juba olemas.

Toimetaja.

KUULUTUS

MÜÜA 1979-1990.A. NSVL MARGIKOGU 1150 marki, 81 plokki, neist 27 nummerdatud plokki ja ületrüki, saksa albumis.

ÜLO REBANE

ÜLUS T. 12-43 EE-2500 VALGA

Telefon: Valga 43 113

Helmut Mustjõgi

EESTI LINNUSED



NARVA HERMANNI ORDULINNUS.

Esmakordselt mainiti 1256.a. Esialgse, arvatavasti puutlinnuse, põletasid venelased 1294.a. Seega 700 aastat tagasi. Selle asemele ehitasid taanlased 13. sajandi lõpul ja 14. sajandi alul kastelli tüüpi ringmüüriga piiratud kivilinnuse. Linnuse hooned ehitati põhiliselt taanlaste poolt.

Hiljem, Liivimaa Ordu ajal (1347-1558), kohandati linnust ordurüütlite vajadustele - kastell-linnus ehitati ümber konvendihoonet tüüpi linnuseks. Ehitati ümber ka peatorn - Pikk Hermann. See 51 m kõrgune torn valmis 1535.a. Idatiival paikneb 36 m kõrgune kaevutorn. Lääne- ja lõuna-tiib valmisid 15. sajandil. Rootslaste vallitsemise ajal 1561-1710.a. ehitati läänetiiba täiendavalt hooned, kaks linnuse lõunapoolset torni ehitati ümber bastionideks, täiendati linnuse ja linna ühist ring-müüri. Rajati linna ümbritsev kindlus-tusvöönd.

6. märtsil 1944 purustati linnus ja linn Punaarmee lennukõõ 8 tundi väldanud pommirünnakuga. Pärast sõda on linnus taastatud.



HAAPSALU PIISKOPILINNUS

Haapsalu piiskopilinnus rajati 13. sajandi keskpaiku ja sai 1260.a. Saare-Lääne piiskopkonna keskuseks.

Alglinnuse moodustas ristkülikulise kujuga kastell. Selle kirdenurgas paiknesid toomkapiitli ruumid, lõunatiivas toomkirik, põhjaosas torn ja hoonekehandid, lääneküljes torn, mille praegune kõrgus ja kuju on pärit keskajast. Linnuse idaküljel asus ringmüüriga kaitsitud sadam, mis mere taandudes muudeti uueks linnaväravaks. Koos 15. sajandil ehitatud linnamüüri moodustas linnus kindla terviku.

Rootsi ajal 1641-47 ehitati linnus lossiks. 1688.a. tulekahjust alates on linnus varemetes.

UNUNENUD HUVITAV TEEMA

LAEVA-JA MEREPOST

Viimasel ajal, seoses laevaliikluse elavnemisega Eestis, Soomes, Rootsis ja Saksamaal vahel, on kollektsionääride hulgas hakanud ringlema laeva- või mereposti kirjad ja postkaardid.

Mujal riikides on palju kollektsionääre kes on spetsialiseerunud just nende kogumisele.

Kahjuks meie Eesti kollektsionäärid ei ole sellele seni vajalikku tähelepanu pööranud. Paljud vast ei teagi, mis laeva- või merepost endast kujutab.

Laeva- või merepost nagu maapostki said alguse ammu enne postmargi kasutuselevõtmist ja olen kindel, et selle algaastat ei olegi võimalik kindlaks määrata.

Kollektsionääride aastaraamatus "Eesti Filatelist" nr. 30 1984.a. artiklis "Laevapost ja post merel" kirjutab Elmar Ojaste, et Eestis on tüüpiline mereriik, saarte, pika rannajoone ja paljude sadamatega. Juba ürgajast on peamine liiklus, kaubavahetus ja sõnumite-eadete vahetus toimunud mere kaudu. Üldkõrvõttes võib öelda, et Läänemere selles osas, mis kuulus Vene Keisririigi võimupiirkonda, oli kuni 1835.a. kirjade edasitoimetamine laeval reguleerimata. See toimus saatja, laevniku ja kirja saaja omavahelisel kokkuleppel. Laevaposti nimetati siis tihti "kaptenipostiks" või "era-laevapostiks".

18. juunil 1835 avaldati Keiserlik Ukaas, mis keelas laevnikel, meeskonnal ja reisijatel laeva peal välismaalt kaasa tuua kirju ja ajalehti. Ainsaks erandiks olid kirjad, mis olid laeva või lasti tollimiseks ja üleandmiseks vajalikud - seega nn. konnossementpost. Ukaasi vastu esijatele määrati rahaträhv (kuni 100 rubla) ja selle mittetasumisel vanglakaristus. See määrus ei puudutanud välismaale minevaid kirju.

Need keelati määruks 20. augustist 1839.a. seoses Helsinki ja Tallinna vahelise laevaposti rajamisega.

Rahvusvaheline Postikonventsioon (postitraktaat), mis sõlmiti Bernis 9. septembril 1874, reguleeris laevade poolt võõras sadamas üleantava posti tingimusi ja kohustusi. Teatavate, mitteoluliste muudatustega kehtivad need võimalused ja nõuded veel tänapäeval.

Järgnevalt on esitatud väljavõtte Londonis 28. juunil 1929 sõlmitud Maailma Postikonventsioonist, mis kehtestati Eestis Riigikogu poolt 19. juunil 1930 vastuvõetud seadusega (Riigi Teataja nr.50, 28. juuni 1930, art. 319). Selle konventsiooni Artikkel 46 - Frankeerimisviisid - lõige 3 ütleb:

3. Kiripostisaadetised, mis lahtisel merel laeva postkastis heidetakse või laeval asuvate postiteenijate või laevade juhtide kätte antakse, võivad, kui asjaosaliste postivalitsuste vahel ei ole vastupidist kokkulepet, frankeeritud olla selle maa postmarkidega ja tariifi järgi, kellel laev kuulub, või kelle lippu kannab. Kui saadetiste laevaleandmine laeva peatuse ajal sõidutee algus või lõpupunktis ehk ühes vahepealses sadamas sünnib, siis on frankeerimine maksev ainult selle maa postmarkidega ja tariifi järgi, kelle vetes laev viibib.

Sama konventsiooni lisana kehtestatud Maailma Postikonventsiooni täideviimise määrustik, Artikkel 41 - Kuupäevatempli tarvitamine-lõige 4

4. Laeval postitatud kirja postisaadetiste tembeldamise kohustus langeb kanda postiametnikule või selleks talituseks määratud laevaametnikule või, nende puududes, selle vahesadama postiasutusele, kellele kirja postisaadetised antakse üle vallaliselt. Sel juhul see asutus tembeldab need hariiliku kuupäevatempliga ja lisab sellele märkuse "Navire", "Paquebot" või mõne muu võrdse märkuse.

Postisaadetised võib sellest lähtuvalt jagada:

1. MEREPOST:

Need on postisaadetised, mis on varustatud mõnes laevapostiametis (reisilaev või ekskursioonilaev) laevatempliga.

2. LAEVAPOST:

Postisaadetised, mis sadamas anti laeva juhtkonna poolt (reisi või kaubalaev) lahtiselt (ilma postikotita) üle. Margid võivad olla kas Eesti - Eesti laevad võõras sadamas või välismaised - välisriikide laevad andsid Eesti sadamas saadetised üle. (Toimetuse märkus - ka Eesti lipu all sõitvad laevad võivad anda avamerel postitatud kirjad Eesti sadamas üle frankeeritult Eesti markidega).

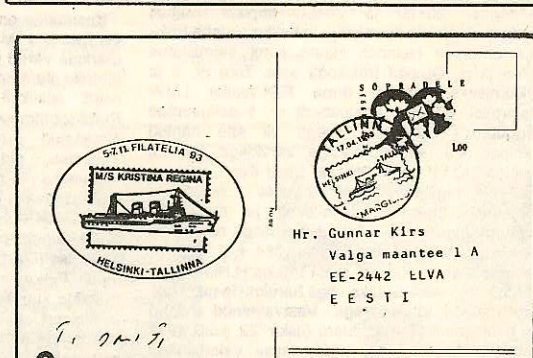
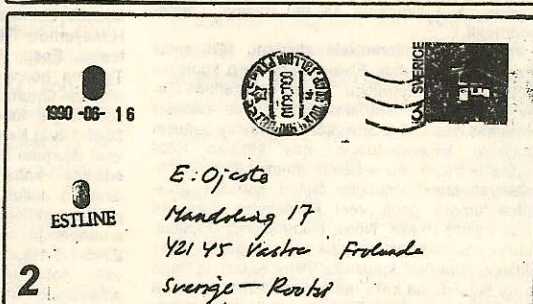
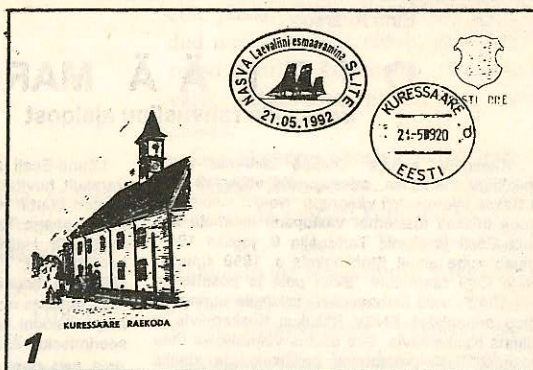
MARKIDE KUSTUTAMISEKS on mitmeid võimalusi:

a) kustutamine laevatempliga (tüüp 4, 6). Sellele võib saabumisriigi postiamet lisada kalendertempli (tüüp 6); templi, mis sisaldab riigi nimetust või niinimetatud "Paquebot" või "Navire" templi. Ka kõik kolm templit võivad kirjal korraga esineda (tüüp 6).

b) kustutatud kalendertempliga (tüüp 5). Lisatud võivad olla kõik eelmises punktis märgitud templid.

c) riik kasutab kustutamiseks mitte kalendertempli, vaid riigi nimetust või "Paquebot" või "Navire" templi. Ka neil juhtudel võivad esineda kõik eelpoolnimetatud kõrvaltemplid.

Edasi lk. 5



LAEVA-JA MEREPOST järg.**VAREMKASUTATUD TEMPLID VÕIB JAGADA:**

A) Kalendertemplid, mis määravad riigi.

B) Eestis kasutatud templid, mis näitavad riiki.

C) Riiki näitav tempel Eesti postisaadetisel.

D) Eestis kasutatud "Paquebot" või "Navire" templid.

E) "Paquebot" või "Navire" tempel ja märkus Eesti postisaadetisel.

F) Laevatempele märkus.

G) Reederite ja agentuuride templid.

3. KAUBALAEVA POST.

Enne UPU asutamist oli avalikult ja rahvusvaheliselt tunnustatud, et kirjad, mille sisu käsitles kaupa, tolli või laevamaksu, töödeldi postiasutuste poolt.

Peale UPU rajamist jäid postisaadetised, mis olid seda laadi väljapoole liikmesriikide postimonopoli. Edaspidi

a) Eesti laevad andsid välissadamates saadetised üle Eesti markidega ja need kustutati laeva, reederite või laevaagentuuri templiga. Postitemplid riigi nimetusega tavaliselt puudusid.

b) Eesti sadamates välisriikide markidega taolised saadetised olid tavaliselt kustutatud välismaise laeva, reederite või laevapostkontori templiga. Tavaliselt ei olnud sel juhul mingisuguseid Eesti templeid.

c) Postisaadetistel võib esineda templeid, mis laevadel või laevakontorites kasutati ja näitavad, et tegemist on kaubakirjapostiga.

4. SÕJALAEVAPOST.

Maailma Postikonventsioon reguleerib artikliga 75 sõjalaevade postikordruse kui need laevad asuvad võõras sadamas. Posti ülevõtte toimub kinnistes postikottides, mis postiametnike poolt avamata laeva koduriiki toimetatakse.

Eespoolkirjeldatud laeva- ja mereposti jaotus on võetud V. Hurda ja E. Ojaste "EESTI filateelia ja postiajaloo käsiraamatust" veidi kohandatud kaasaajale, kusi juures on ära jäetud need viited, mis ei ole seotud meie lehes avaldatud näidiste piltidega. Lehes näidistena avaldatud postisaadetised jagunevad järgmiselt:

1. Nasva-Silte laevaliini esmaavamise kõrvaltempel. Eesti mark kustutatud kohaliku (Kuressaare) kalendertempliga. (Pilt 1, lk.4).

2. Omapärase saatusega Rootsi margiga Rootsi adresseeritud kiri, mis postitati Estline laevaliini avamisel 16. augustil 1990, mil sellele löödi kõrvaltemplina laevatempele ja 2 kuud hiljem margile Tallinna PTK tempel, kuna postitootjad ei osanud sellise kirjaga midagi ette võtta. (Pilt 2).

3. Laeval postitatud Eesti markidega Eestisse adresseeritud kirjad:

a) Mark on kustutatud välismaa kalendertempliga, lisaks laeva kõrvaltempel. (Pilt 3).

b) Mark on kustutatud laevatempliga. Puudub riigi nimetus ja kuupäev. (Pilt 4).

c) Mark on kustutatud laeva kalendertempliga. (Pilt 5).

d) Mark on kustutatud laevatempliga. Kõrvaltemplina on Tallinna PTK kalendertempel ja "Navire". (Pilt 6).

e) Mark on kustutatud Tallinna PTK kalendertempliga ja laevatempel on kõrvaltemplina. (Pilt 7).

f) Mark on kustutatud Tallinna PTK kalendertempliga, omab laevatempli ja "Navire" kõrvaltemplina. (Pilt 8).

g) Tallinna sadamas seisnud laeval korraldati filateelianäitus, kus kustutati margid eritempliga ja laevatempel oli kõrvaltemplina. (Pilt 9).

KÄESOLEVAL AJAL EESTIGA SEOTUD LAEVALIINID JA LAEVAD.

TALLINKI laevad: Tallink-Ekspress Tallinn-Helsinki-Tallinn liinil sõidavad **LIISA JA LAURA**

Tallink-Hansway liinil Tallinn-Travemünde sõidab parvlaev (Ferry)

BALANGA QUEEN

Tallinn-Helsinki-Tallinn parvlaevad

VANA TALLINN, GEORG OTS,

CORBIERE, TALLINK.

ESTLINE: Tallinn - Stockholm liinil reisilaev **M/S ESTONIA.**

VIKING LINE: liinil Tallinn-Helsinki katamaraan **VIKING EKSPRESS.**

SILJA LINE: Tallinn-Helsinki liinil **SILJA FESTIVAL.**

ANEDIN LINJEN: Stockholm-Saaremaa liinil **M/S BALTIC STAR.**

ESTONIAN NEW LINE: katamaraan Tallinn-Helsinki liinil **SAN PIETRO,**

ULSTEIN SUFFER, CITY JET.

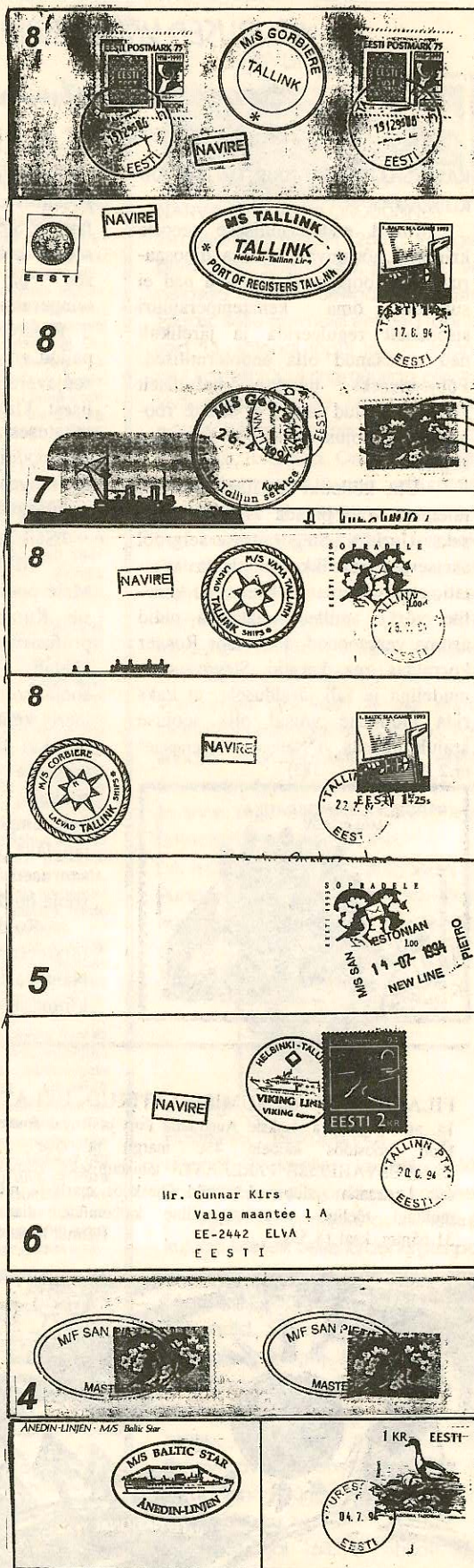
OY EESTINLINJAT AB Ltd.: reisilaev **ALANDIA**

Lõpetuseks tahaksin avaldada katkendi Elmar Ojaste kirjust: "Laevapost on põnev ja väärt kogumist, kahjuks pole tänapäeva postlastel päris selge kuidas ja millistel tingimustel seda võib kasutada. Saatsin endale Rootsi markidega kirjad laevalt, need seisid Kuressaare Postkontoris mitu päeva, enne kui tempel margi kõrvale löödi ja kiri edasi saadeti. Ma oleksin võinud ju tervitusi saata ka Panama markidega kuna laev sõidab Panama lipu all." Minule endale saadeti laevalt kiri, mis jõudis Elva kuu aja pärast. Teine kiri oli tembeldatud Tallinna PTK-s, kuid puudus märkus, et kiri toodi laevalt. Ilmselt ei ole Eestis see küsimus seadusandlikult reguleeritud. Kokku seadis G. Kirs

Kasutatud kirjandust: I. V. Hurt ja E. Ojaste "EESTI" Eesti filateelia ja postiajaloo käsiraamat lk. 389-397.

2. Elmar Ojaste artikkel "Laevapost ja post merel" Eesti Filatelist nr. lk. 183.

Täna kirjaliku ja suusõnalise abi eest selle artikli kirjutamisel Elmar Ojastelt Rootsis, ETOUR Elva Büroo juhatajat Annereet Paatsit ja tõlki Leo Utterit.



Ostan või vahetan kaasaegseid laeva- või mereposti kirju ja postkaarte. Kirjutada "Elva Filatelisti" toimetusse G. Kirs.

SAURUSED VALLUTAVAD MAAILMA

Saurused postmarkidel

Algus "Elva Filatelistis" nr. 3(13) ja 4(14).

KAS KEHATEMPERatuur ON SEOTUD KLIIMAGA?

Mõned endotermilisuse teooria kriitikud nõustuvad, et osa dinosaurusi olid soojaverelised, kuid nad ei suutnud oma kehatemperatuuri sisemiselt reguleerida ja järelkult nad ei saanud olla endotermilised. Põhjenduseks tuuakse katseliselt kindlaks tehtud fakt, et suurte roomajate soojusvahetus on väga aeglane.

Üht küllaltki huvitava uuringu tulemust võib pidada kriitika toetusks. Uurides Stegosauruse selgrool asetsevad imelikke luuplaate avastati, et need omavad keeruliste kanalite võrku, milles omakorda pidid asuma veresoone. Professor Rosner korraldas rea katseid Stegosauruse mudeliga ja tuli järeldusele, et kaks rida luuplaate võisid olla soojuse ärajuhtimiseks. ("National Geographic" nr.2 1978.a. lk. 183)



Kuigi see uurimus ei tõesta, et Stegosaurus oli soojavereline, näitas see fakt, et Stegosaurus pidi pidevalt lahti saama keha liigsest soojusest - aga see on üks keha kriitilise temperatuuri kontrolli aspekte.

Refereeritud teadlane arvab, et paljud või enamus dinosaurusid olid soojaverelised, mis tulenes subtroopilisest kliimast ja aeglasest soojuse vahetusest. Kuid väiksemad theropoodid nagu Compsognathus ja Deinonychus võisid olla tõelised endotermid.

"SUUR VÄLJASUREMINE" MIKS SEE JUHTUS?

Meie poolt refereeritav teadlane soosib Kuningliku Ontario Muuseumi professor Loris Russell'i teooriat, kes väidab, et dinosaurusid olid soojaverelised, aga neil puudus isoleeriv kehakate nagu suled või karvad. Siis kui maakera temperatuur hakkas langema ja aastaajad eristusid üha rohkem, hakkas ka dinosauruste kehatemperatuur langema. Ilma soojapidava vahetuse ei suutnud dinosaurusid talvel oma vere piisavalt sooja hoida ja nad surid.

Kuid miks nad lihtsalt ei migreerunud sobivasse keskkonda? Nähtavasti osa rändaski soojemasse kliimasse ja suutis veel mõnda aega

ellu jääda. Põhja-Ameerikas läbiviidud uurimustest järeldub, et dinosaurusid surid kontinendi lõunaosas välja mõnevõrra hiljem kui põhjaosas.

Osa eksperte seostab väljasuremist järskude külmadega. Kuid mis võis põhjustada sellised külmahood?

Dr. Dale Russell Ottava Rahvuslikust Muuseumist pakkus välja teooria, mis seostab külmad supernoova plahvatusega. Vastavalt tema teooriale võis lähedane supernoova plahvatus (lähemal kui 100 valgusaastat) põhjustada meie päikesesüsteemi liigse kiirituse. See protsess võis kesta aastakümneid. Veeaur võis tõusta kõrgele atmosfääri kus temast moodustus jääkilp, mis peegeldas suure osa päikese soojusest, mille tulemusena maa temperatuur võis järsult ja pikaks ajaks langeda.

On olemas ka teine teooria, mis väidab, et külmahood võisid olla tingitud kontinentide liikumisest. Ookeani taseme kõikumine võis oluliselt muuta maakera kliimat.

Keegi ei tea täpselt väljasuremise põhjusti.

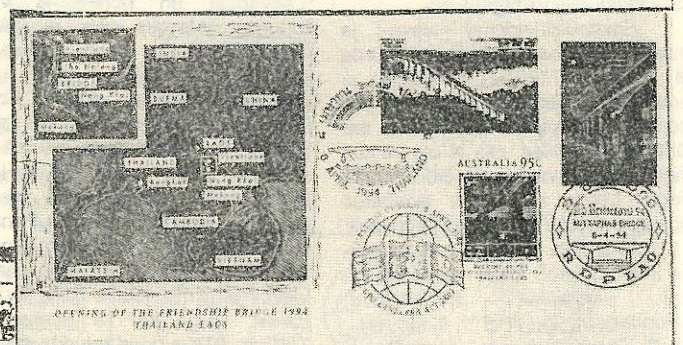
Kõige tõenäolisem on keskkonna jahtumise hüpotees, olgu see siis tingitud supernoova plahvatusest või kontinentide liikumisest või mõlemast korraga.

Täiendatult refereeritud ajakirjast "National Geographic" nr.2 "A new look at Dinosaur". Refereeris Andres Jatsa inglise keelest. Saksakeelse täienduse tõlkis Leo Utter.

FILATELISTID JA NUMISMAATIKUD. ÜLLATUS!

14. aprillil 1994.a. laskisid Austraalia Post ja Royal Australian Mint koostöös käibe 45c margi ja 50c mündi RAHVUSVAHELISE PEREASTA tähistamiseks. Esmakordselt Austraalia ajaloos on FDC-l üheskoos mark ja münt - muidugi tõeline kaheistkandiline käibemünt, diameeter 31,65mm, kaal 15,55g.

Helmut Mustjõgi



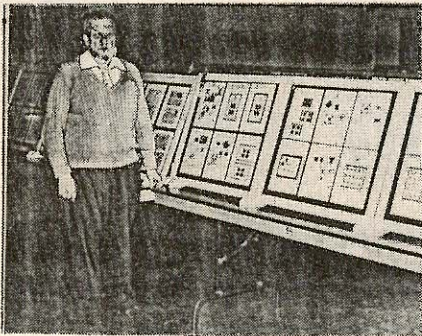
AUSTRALIA igakülgse abiga ehitati üle Mekongi jõe suur sild, mis ühendab TAI ja LAOSE. See sõpruse sild avas maismaaliikluse kahe naaberriigi vahel kus see seni puudus.

Silla avamise puhul lasti AUSTRALIAS, TAIS ja LAOSES käibe sellele sündmusele pühendatud postmargid. Ühel FDC-l on kolme riigi margid, iga riigi mark on tembeldatud oma maa esimese päeva templiga.

Helmut Mustjõgi

Meie kirjasaatjaid Kanadas

TAIVO SÄÄGI



"Elva Filatelisti" toimetusele on pidevalt saatnud filateliaalast kirjandust ja artikleid lehes avaldamiseks Kanadas elav eestlasest fotograaf ja filatelist TAIVO SÄÄGI. Ka kohapeal, Torontos, on Taivo Säagi propageerinud Eesti postmarke ja tervikasju esinedes pidevalt kohalikel näitustel oma kogudega.

Toronto ajaleht "Vaba Eestlane" kirjutas, et Taivo Säagi, kes on ka skautmasterina ESKM liige, on "Vaba Eestlase" ilmunisest alates (1952.a.) kuni tänase päevani talletanud kõik selles ajalehes ilmunud kirjutised ja pildid, mis puudutavad skautlikku ja gaidlikku tegevust Kanadas ja teataval määral ülemaailmses ulatuses. Tema arvestuse järgi "Vaba Eestlane" on kirjutanud skautlikel teemadel 1 757 738 rida ja avaldanud 1108 fotot või joonist.

1987.a. koostas ja andis Taivo Säagi välja Eesti skautlusele pühendatud suveniiriide ja ümbrike kataloogi. See ingliskeelne töö koondab endasse "skautliku filatelia" aastatest 1926-1987. 1991.a. ilmus selle täiendatud trükk.

Taivo Säagi kirjutas meile ka sellest, et Kanadas elab ja töötab maailmakuulsusega eestlasest postmargikunstnik, disainigraafik - disaini tippmeister TIIT TELMET. 3. detsembri 1993.a. ilmus ajalehes "Eesti Elu" pikem intervjuu Tiit Telmetiga Jüri Haini sulest. Tiit Telmeti ettevõtte "Telmet Design Associates" on saanud rahvusvaheliselt tuntuks Kanada postmarkide kujundajana. Käesoleval ajal on tal suurem töö käsil Kanada postmar-

kide väljaandmisel, millistest ilmus juba esimene kuuest margist koosnev margiplokk eelmisel aastal ja teine pidi ilmuma k.a. augustikuul. See on Kanada ajaloolistele transpordivahenditele pühendatud jatkusari, mis ilmub neli aastat. 1993.a. sari kujutas individuaalsõidukeid 1867.a. ehitatud auruvankrist kuni 1950.a. voolujoonelise Studebakerini. 1994.a. väljaanne on pühendatud ühissõidukitele - trammid, bussid jne. See on esimene täielikult raaliga teostatud postmargiseeria Kanadas.

Balti Mere Mängude eel võeti Rootsi kaudu Tiit Telmetiga ühendust ja paluti tal kujundada neile mängudele pühendatud postmargid. Ta võttis selle ettepaneku vastu ja oli nõus need Eestile tasuta tegema. Kui aga margid said kujundatud, paber muretses ja trükkimise võimalus leitud - teatati talle, et tema tööd siiski ei tarvitata. Muijal maailmas neid asju küll nii ei aeta. Kui Jüri Hain küsis Tiit Telmetilt - missugune peab olema üks tänapäeva postmark?, sai ta vastuseks: "Postmark peab olema graafiline miniatuur. Lihtsalt postimaksevahendina kasutamiseks kõlbaks ka primitiivne lahendus ja tagasihoidliku kvaliteediga teostus. Marki aga vaadeldakse kui riigi visiitkaarti - juba see seab erilised kvaliteedinõuded. Teostuse tasemest oleneb olulisel määral ka markide müük väljapoole otsest kasutamissfääri. Nii pürgibki enamik maid kõrge tasemega graafilise disaini ja järjest kvaliteetsema trükitehnilise teostuse poole".

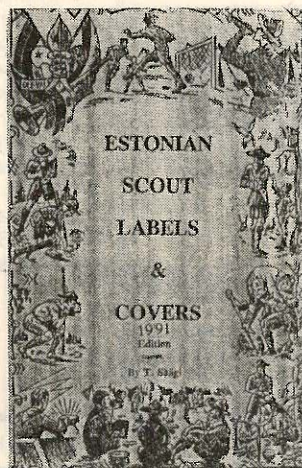


KA "SEAL" TEHAKSE VIGUREID.

VEELKORD 1992.A. JÕULU-MARKIDEST



Näidis 30-sendiste 1992.a. Jõulumarkide poognast, kus alumise rea margid on ühe perforatsioonihamba võrra kõrgemad. Samasuguste markide poognates esineb markidel valgeid täppe margipositsioonides 31, 39 ja 48. Ago Papp



Ajalugu 1992. aastal

Elva Filatelist

Elva Filatelistide Seltsi infoleht

1994. AASTA J A N U A R Nr. 1(1)

Välke-perioodika (filatelia infoleht) on kasvanud kahe-ja-poolte aastajooksul tihedalt. 1992.a. algusest kuni 1994.a. jaanuarini üle 1500%. 1992.a. 1. numbril trükiti oli 200 lehte ja jaanuaril 1994. trükiti oli 500 lehte. Eestis ilmub veel mitmeid filatelia-lehti, niteks „Hüükoogija“, ja teisi, mis enamasti viitavad ja keegi ei tea kui pikk nende eluiga on.

Tänu Gunnar Kirsile, kes on „Elva Filatelisti“ toimetaja, lugeja ja lehe väljastaja, on see leht olnud edukas. Lehe tellijad on peale kodumaal, veel Kanadas, Rootsis, Soomes, Saksamaal, Inglismaal ja mujal. 1994.a. ilmub

leht kuus korda aastas ja on täis informatsiooni. Peale Eesti vabariigist kommunistlikust tükist on seal palju uute Eesti markide, F.D.C. erümbrike ja templitte kohta.

Lehes on ka info teiste Balti riikide markidest ja mujalt maailmast.

Sõdamik üna Gunnar Kirsile kõikide Eesti filatelistide poolt selle rikkaliku informatsiooni-lehe toimetamise eest. Hr. Kirs on abielus Torontos hästi tuntud (kadunud) seltskonnategelase August Kala õega.

T. SÄGI

Taivo Säagi kirjutatud artikkel Kanadas ilmuvas eestikeelses ajalehes "Elva Filatelistist" ja selle tegemisest.

ESTONIA IV NÄITUS PÄRNU 16.07.1994

ESTONIA IV NÄITUS PÄRNU 17.07.1994

Filateeliaklubi ESTONIA

Pärnus 15.7.1994

ESTIPOST 15

Hr. Gunnar Kruus
Valga mnt. 1A
EE-2442 ELVA

ESTONIA IV NÄITUS PÄRNU 16.07.1994

Filateeliaklubi ESTONIA

IV Näitus ja kokkuvõtte Pärnus 15.7.1994

Semai

R. J. J. J.

TARTU SUMMER INTERNATIONAL CHESS FESTIVAL

Hr. G. Kruus
Valga mnt. 1A
EE-2442 ELVA

June 13th - 17th, 1994
Pühajärve, Estonia

A PRIORITAIRE PAR AVION

FILATEELIAKLUBI "ESTONIA" IV näitus ja kokkutulek PÄRNU 16.-17. juulil 1994

ESTIPOST 18

Suurendus 1994. a. Pärnu üleriigilise postnargi konkursi võitlusest ja plastiliseid. Kunstnik Georg Westenberg

ESTONIA IV NÄITUS PÄRNU 16.07.1994

Hr. Gunnar Kruus
Valga mnt. 1A
EE-2442 ELVA

T Nr. 672 PÄRNU EESTI

ESTONIA IV PÄRNU

Näitusele pühendatud meeneploki kujundas Ülo Lau
tiraaž 500 eksempl, Caritase margiga ümbriku tir. 800 tk. Koidula ausambaga ümbriku 600 tk. Kujundas Rein Maantoa mõlemad ümbrikud.

13.-17. juunil 1994. a. Otepääl toimunud rahvusvahelisele malefestivalile pühendatud kirjaümbrik. Titaaz 325 tk. Antud ümbrikul on võitjate autogrammid. A.Raid

KUULUTUS

OSTAN POSTKAARTE JA KIRJU
(kirjaümbrikke), võimaluse korral ka lahtiseid postmarke, mis on kustutatud vanade eestikeelsete (ükskeelsete) postitemplitega alates 1944.aastast (2. nõukogude okupatsioon). Pakkumised palun teha saksa või inglise keeles:

HARALD VOGT
LUNARSTRASSE 18A
(GRÜNEWALD)
D-14193 BERLIN
DEUTSCHLAND

Võru linn sai 210 aastaseks

(210) VÖRU

VÖRU LINN 1704 - 1994 210 AASTAT

Hr. GUNNAR KIRS
VALGA mnt 1A
EE2442 ELVA.

AIR MAIL PAR AVION

1969 25th ANNIVERSARY APOLLO 11

THE EAGLE HAS LANDED

25th Anniversary First Moon Landing 1969

\$0.95 USA

VIIMASEL MINUTIL...

EESTI POST * TALLINN 31.08.1994

Teise Maailmasõja sümbolne lõpp ja Vene Föderatsiooni vägede lahkumine Eestist

EESTI POST * TALLINN 31.08.1994

Teise Maailmasõja sümbolne lõpp ja Vene Föderatsiooni vägede lahkumine Eestist

KURESSAARE LINNUS ilmub 20.09.94
Nominaal 4.00. Kunstnik J. Saar. Perf. 14x14. Poogen 10x5. Trükiarv 4 milj. Tell.nr. 075-07-1994 Trükikoda "VABA MAA".

16. juulil 1969.a. - seega 25 aastat tagasi startis Kuu suunas Ameerika kosmoselaev APOLLO-11 astronautide N.Armstrongi, E.Aldrini ja M.Collinsiga pardal.

Esimeste inimestena astusid Kuu pinnale Vaikse mere loodekaldal Kuu ekvaatori lähedal astronautid N.Armstrong ja E.Aldrin 20. juulil 1969.a. ning viibisid Kuu pinnal 21 tundi ja 36 minutit. Koguti 22 kg. pinnaseproove, paigaldati Kuu pinnale mitu mõõteaparaati ning USA lipp.

20. juulil 1994.a. olid selle teadusele tähtsa päeva 25. aastapäeval USA Rahvuslikus Astronautikakeskuses Houstonis kasutusel postalivõtte poolt väljalastud 29-cendine ja 9.95 \$ postmargid, eritempel ja ümbrik.

NASA nõustus võtma 500 000 9.95 \$-list ekspressmarki kosmosesüstikuga "reisima".

Eerik Selli

Käesolev leht on laotud ja küllendatud
ERAETTEVÕTTES "K.KIRS"
Paides, 28. augustil 1994.a.

ELVA FILATELISTIDE SELTSI INFOLEHT □ KOOSTAS GUNNAR KIRS □ VALGA MNT. 1A EE-2442 ELVA

Telefon ELVA (27) 56 659.